

รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในเขตจังหวัดหนองคาย

Academic Affairs Management Model of Dhamma Education Division in PhraPariyattitham Schools in Nongkhai Province

พระพิทักษ์ บุญปัน*

บทคัดย่อ

รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ระยะเวลา 1 ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอนประจำอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย ในปีการศึกษา 2557 จำนวน 9 โรงเรียนเป็นผู้บริหาร 9 รูป และครูอาจารย์ 55 รูป / คน รวมกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 64 รูป / คน ระยะเวลา 2 ผู้ให้ข้อมูลในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 9 คน ระยะเวลา 3 ผู้ให้ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ(Focus Group Discussion)

และการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ การหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่า IOC (Item Objective Congruence Index) เลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC 0.50 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) จากการข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีการสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษารองลงไป คือ ด้านการนิเทศการศึกษาและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

*หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยปทุมธานี

พระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน คือ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน และการบริหารงานวิชาการตามหลักการบริหารงาน 4 ด้าน

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคายพบว่า ผู้ประเมินมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคายโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นในประเด็นย่อยพบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทุก

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

Abstract

The research entitled, “Academic Affairs Management Model of Dhamma Education Division of PhraPariyattitham Schools in Nongkhai Province”, aimed 1) to study the state of the academic affairs management of Dhamma Education Division of Phra Pariyattitham Schools in Nongkhai Province, 2) to create the academic affairs model of Dhamma Education Division of PhraPariyattitham schools in Nongkhai Province, and 3) to evaluate the academic affairs model of Dhamma Education Division of Phra Pariyattitham schools in Nongkhai Province.

The samples used in the first period of this research were totally 64 administrators/teachers, i.e. 9 monk-administrators and 55 teachers who were teaching in 9 Dhamma Education Division of

Phra Pariyattitham Schools in Nongkhai Province in the academic year of 2014. While in the second period of this research, the 9 informants were invited to participate in a focus group discussion. And in last period, the 20 experts were invited to be as the informants for evaluation.

The instruments used in this research were the questionnaire, focus group discussion, and the evaluation by the experts. In the quality test, the only items of questionnaire with above 50 value of the IOC were acceptable, and in the reliability test, Cronbach’s alpha value was rated at .97. The statistics used for quantitative data analysis in this research were percentage, mean, and standard deviation. In addition, the content analysis was employed for the qualitative data which were concluded from the experts’ suggestions.

The research findings revealed that

1. The state of the academic affairs management of PhraPariyattitham Schools in Nongkhai Province was at high level. Especially, the instructional media and technology development aspect was at the highest level; the educational supervision aspect was at the lower, and the lowest level was the school’s curriculum development aspect.

2. The academic affairs model of Phra Pariyattitham schools in Nongkhai Province consisted of 2 variables that were relevant to each other, i.e. the 5 aspect-academic affairs management and the 4 aspect-academic affairs management based on administrative principles.

3. The results of evaluation for the appropriate and possible academic affairs model of Phra Pariyattitham schools in Nongkhai Province overall were at the highest level. Moreover, every aspect was found at the highest level.

Keywords : Academic Affairs Management Model, Dhamma Education Division of Phra Pariyattitham School

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายนักธรรม เป็นการจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและฝ่ายธรรมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา และพุทธศาสนิกชนทั่วไป การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ฝ่ายนักธรรมเกิดขึ้นตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อปี พ.ศ. 2435 เป็นการศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในภาคภาษาไทย (การศึกษาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมานิยมศึกษาเป็นภาษาบาลี) จัดเป็น การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญของพระภิกษุสามเณร ผู้เข้ามาบวชในบวรพุทธศาสนาตลอดถึงพุทธศาสนิกชนทั่วไป ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญแห่งการดำรงอยู่ ของพระพุทธศาสนา เพราะการศึกษาพระปริยัติธรรมหรือปริยัติศึกษาถือว่าเป็นปัจจัยให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้อง และการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นปัจจัยให้เกิดปฏิเวธ คือ การรู้แจ้งธรรมตามที่ได้ศึกษาและปฏิบัติดีแล้ว เมื่อปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ยังคงอยู่ตราบไคพระพุทธศาสนาก็สามารถดำรงอยู่สืบไปตราบนั้น การศึกษานักธรรมในอดีต เป็นที่นิยมและเป็นที่ยกย่องทั้งในวงการคณะสงฆ์และในทางราชการ ผู้ที่สอบได้ประโยคนักธรรมเมื่อลาสิกขาออกไป ก็สามารถรับราชการเป็นครูสอนตามโรงเรียนต่างๆ เมื่อมีการสอบเลื่อนวิทยฐานะครู ผู้สอบได้

ประโยคนักธรรมก็ได้รับสิทธิพิเศษ โดยได้รับการยกเว้นโดยไม่ต้องสอบ 1 ชุดวิชา เพราะประโยคนักธรรมชั้นตรีจัดเป็นชุดวิชาหนึ่งสำหรับการเลื่อนวิทยฐานะ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2558 : 16)

การดำเนินงานเพื่อการศึกษาใน ปัจจุบันวัดจัดการศึกษาในลักษณะของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพุทธศาสนทายาทและสืบสานอายุพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่วัดจะต้องทำได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี การศึกษาพระอภิธรรม การศึกษาวิปัสสนากรรมฐาน และการศึกษาสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนา ในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่าวัดมีบทบาทหน้าที่ใน 3 ส่วน คือ 1) เป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 2) ผลิตครูคุณธรรมโดยให้การศึกษาอบรมศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่พระสงฆ์สามเณรที่บวชเรียนเพื่อไปทำหน้าที่เป็นผู้เผยแผ่พระศาสนาต่อไป 3) เป็นผู้นำ ทางจิตวิญญาณโดยให้การศึกษาและเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [สกศ.], 2546, 7-8)

การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในอดีตถึงปัจจุบันเป็นการศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมที่มุ่งเน้นการศึกษาภาษาบาลีหรือภาษาบาลีซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา คือการศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีและการศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพราะฉะนั้นการศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมจึงเป็นจุดเด่นการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่วัดได้จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนที่สนใจและไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนต่อในสถานศึกษาทั่วไปได้เข้ามาบวชเรียนและศึกษาตั้งแต่ชั้นนักธรรมชั้นต้นไปจนถึงการศึกษาในชั้นสูงขึ้นไป เรื่องการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมนี้ คณะสงฆ์ไทยได้เห็นความสำคัญของการศึกษาและได้วางระเบียบจัดระบบการศึกษาไว้อย่างรัดกุม มีความเข้มข้นในระบบ มีความมั่นคงในระเบียบ มีความยืดหยุ่นในรูปแบบการดำเนินการ เพื่อให้พระสังฆาธิการ

ทุกระดับได้ช่วยกันรับภาระธุระในเรื่องของการจัดการศึกษา โดยได้วางระบบและจัดระเบียบหลักสูตรการศึกษาไว้อย่างรัดกุม การบริหารจัดการศึกษาจึงต้องดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบของสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงและสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นสำคัญ

ในส่วนของการจัดการศึกษาที่สถาบันพระพุทธศาสนาจัดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันและถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักมาเป็นเวลายาวนานก็คือการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้ศึกษามีทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยได้คล่องแคล่วและชำนาญมีความรู้ความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้งและการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ที่เรียกว่า “การศาสนศึกษา” ที่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อธำรงรักษาเนื้อหาสาระหรือแก่นสารพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่การเรียนนักธรรมและบาลีหลักสูตรที่ใช้เรียนก็มีเนื้อหาที่มีมาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้า โดยนำพระไตรปิฎกและหลักธรรมต่างๆ มาย่อแล้วเรียนโดยเรียนเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาเรียกกันว่าเรียนพระพุทธพจน์ เหตุที่พระพุทธศาสนาดำรงคงอยู่และสืบต่อมาได้ทุกวันนี้โดยไม่สูญหายหรือผิดเพี้ยนไป และมีการสืบทอดพัฒนาตลอดมา ก็เพราะได้อาศัยการศึกษาเล่าเรียนแบบนี้(พระธรรมกิตติวงศ์, 2546, 3)

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยนี้ กองแผนงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้วิจัยสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยพบว่า การศึกษาคณะสงฆ์ไทย มีปัญหา 5 ประการ คือ 1) การบริหารและการดำเนินงานการศึกษาที่คณะสงฆ์รับผิดชอบเฉพาะการตรวจสอบหรือการวัดผลเท่านั้น การจัดการเรียนการสอนการบริหารและการดำเนินงานเป็นเรื่องของทางวัด/สำนักและท้องถิ่นอื่นๆ คณะสงฆ์เน้นการศึกษาในแนวตั้ง คือการสอบผ่านชั้นการศึกษาสู่ระดับสูงตามลำดับ ไม่สนใจปัญหาที่ว่าภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาทั่วถึงหรือไม่ การจัดการศึกษาไม่มีการกระจายทรัพยากรให้ทั่วถึง 2) หลักสูตร ไม่มี

หลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรเฉพาะกิจที่จะนำมาใช้ในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะหลักสูตรที่สนองตอบต่อบทบาทพระภิกษุสามเณร วัย พื้นฐานทางการศึกษา ประสบการณ์ ซึ่งต้องศึกษาหลักสูตรเดียวกันทั้งหมด จึงเป็นการยากที่จะศึกษาพระปริยัติธรรมให้ได้ผลดี 3) ครูอาจารย์คณะสงฆ์ขาดหลักเกณฑ์มาตรฐานกลางในการรับครูอาจารย์ทำให้การเรียนการสอนไม่ได้ผล 4) ความสูญเปล่าทางการศึกษา ภิกษุสามเณรลาสิกขาในระหว่างการศึกษามาก 5) การศึกษาพระปริยัติธรรมยังไม่แพร่หลาย โดยเฉพาะวัดในส่วนภูมิภาค ทำให้ขาดแคลนภิกษุสามเณรที่มีความรู้ทางพระปริยัติธรรมที่จะเป็นผู้นำที่ดีทางการศาสนา (สุภาพร มากแจ้ง และสมปอง มากแจ้ง (2543)) ได้วิจัยการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์พบว่า การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแยกส่วนออกจากระบบการบริหารการศึกษาของชาติทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านการจัดการงบประมาณการบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนการวัดและประเมินผล คุณภาพการศึกษา คุณภาพของบุคลากรทางการศึกษาทั้งผู้บริหารและผู้สอน ตลอดจนสวัสดิการและความมั่นคงในอาชีพ หลักสูตรการศึกษาไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ต้องการขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้ประสงค์จะเป็นศาสนทายาท และผู้บวชตามประเพณี เมธี สมภักดี (2544) ได้วิจัยปัญหาการศึกษาของพระสงฆ์ โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุสามเณรนักศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้ระบุว่าปัญหาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ได้แก่ เนื้อหาหลักสูตรล้าสมัยขาดบุคลากรด้านการสอน ผู้สอนไม่ใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย การวัดผลเน้นแต่ความจำเท่านั้นกลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการวัดผลควรจัดทำในสำนักที่จัดการเรียนการสอน ส่วนปัญหาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้แก่ เนื้อหาวิชามุ่งแปลภาษาบาลีมากเกินไปและเน้นการท่องจำ การสอบวัดผลครั้งเดียวใน 1 ปี ทำให้เสียเวลา

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรสอบวัดผลมากกว่า 1 ครั้ง ใน 1 ปี และควรมีการบริหารจัดการให้มีรูปแบบที่ชัดเจน

ในส่วนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ได้มีผลการวิจัยที่พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคอยู่มากในการจัดการศึกษาให้ได้ผล โดย พระมหาสุข สุขวีโร (2539:117) ได้วิจัยความสนใจต่อการศึกษาระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นระบบที่มีการเรียนการสอนมาเป็นระยะเวลายาวนานโดยไม่มีกรปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเป็นไปเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งการประสบปัญหาด้านต่างๆ รวมทั้งพระสงฆ์เองก็นิยมหันมาเรียนการศึกษาแผนกสามัญศึกษามากขึ้น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งจากพระสงฆ์และฆราวาสว่าเป็นระบบการศึกษาที่ล้าหลังและไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตพระสงฆ์ที่มีคุณภาพได้ ได้วิจัยการประเมินการจัดการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมของจังหวัดลำพูน พบว่า การจัดการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมยังไม่เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องกับการศาสนาเท่าที่ควรในด้านกระบวนการจัดการศึกษาอยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะสมทั้ง 3 ด้าน คือ การบริหารและการบริการการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่วนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมพบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคดังผลการวิจัยของ สวัสดิ์ มือบ และคณะ (2542, 44-45) ได้วิจัยการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีปัญหาด้านงานวิชาการที่สำคัญเรื่องหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมที่ยึดหลักความสามารถของครูผู้สอนและความคล่องตัวด้านการเงินเพื่อสนับสนุนงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งพบว่าปัญหาเกิดจากการจัดบุคลากร การงบประมาณ พระสุนันท์ จันท์ดาตรี (2543) ได้วิจัยปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการในระดับมาก คือ การส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการและด้านการจัดการเรียนการสอนระดับปานกลาง คือ การวางแผนวิชาการ และการติดตามและประเมินผลแต่ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นว่ามีปัญหาด้านการส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการขาดผู้ชำนาญการจัดทำแผนให้คำปรึกษา ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัย ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือใหม่และขาดผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ พระสาย แวงคำ (2544) ได้วิจัยปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 9 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การประเมินผลการจัดงานวิชาการ การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนและงานทะเบียนนักเรียน ด้านการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาส่งเสริมทางด้านวิชาการการวางแผนงานวิชาการ และการจัดการเรียนการสอน (ปัญญา ภูภักดี (2545)) ได้วิจัยการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่า ปัญหาที่พบคือขาดงบประมาณในการจัดทำหลักสูตร และการบริการครูอาจารย์ ครูอาจารย์ขาดความรู้ความสามารถในการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอนจำนวนคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำปรึกษาหรือนิเทศการสอน และไม่มีเครื่องมือที่มีคุณภาพมาตรฐานในด้านการวัดและประเมินผล ส่วน พระครูสังฆรักษ์สุภาพ สุธอย (2546) ได้วิจัยสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 พบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่สำคัญ 3 อันดับแรก ได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการ และการประเมินผลการจัดการงานวิชาการ

สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ประสบปัญหาหลายประการ คือ ผู้บริหารยังขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักบริหารการศึกษา ไม่มีการวางแผน ไม่มีการวินิจฉัยสั่งการ และการติดตามประเมินผล ครูสอนพระปริยัติธรรมขาดทักษะในการสอนการผลิตและการใช้สื่อในด้านการบริหารงานธุรกิจและการเงินไม่มีระบบ ทำให้เกิดความล่าช้าไม่มีการจัดเก็บข้อมูลอีกทั้งบุคลากร ขาดขวัญกำลังใจและโรงเรียนมีงบประมาณน้อย งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานหลักสูตร ไม่มีการพัฒนาไม่มีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน การวัดประเมินผลมีน้อยมารวมทั้งด้านคุณภาพและสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาอันเป็นผลไม่เอาใจใส่อย่างจริงจังจากรัฐและคณะสงฆ์ และที่สำคัญที่สุดที่เห็นว่าเป็นที่มาของ ปัญหาทั้งหลายคือการขาดแคลนบุคลากรเพื่อดำเนินการ จัดการศึกษา

จากความสำคัญและปัญหาของการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกธรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคายซึ่งมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหาและมีการปรับเปลี่ยน การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านวัดผล ประเมินผล 4) ด้านนิเทศการศึกษา และ 5) ด้านพัฒนาและ ใช้สื่อเทคโนโลยี ให้ก้าวสู่รูปแบบการบริหารแนวใหม่ โดยจัดรูปแบบที่ทันสมัย คล่องตัว สอดคล้องกับโครงสร้าง วัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหาร งานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเพื่อบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและแก้ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวได้ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าการนำเสนอรูปแบบการบริหาร งานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมไปใช้ใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจะนำไปสู่และ พัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกธรรม อันจะส่งผลสัมฤทธิ์ที่ติดต่อผู้เรียนและเพื่อการ สืบอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเสนอรูปแบบการบริหาร งานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขต จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมใน เขตจังหวัดหนองคาย ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน
2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. ด้านการวัดผล และประเมินผล
4. ด้านการนิเทศการศึกษา
5. ด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

- ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน จากโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย 9 โรงเรียน คือ 1) โรงเรียนวัดโกเสยเขต 2) วัดโพธิสมภาร 3) บาลีสาธิตศึกษา มจร 4) วัดพระธาตุบังพวน 5) โรงเรียน พระปริยัติธรรมวัดจันทรสამັคคี 6) บาลีสาธิตวัด

เขตอุดม 7) วัดพระธาตุวิทยา 8) โรงเรียนวัดอัมพวันและ 9) โรงเรียนดอนโพธิ์ธรรมสถาน ในปีการศึกษา 2557 จำนวน 9 โรงเรียนเป็นผู้บริหาร 9 รูปและครูอาจารย์ 69 รูป / คน รวมประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 78 รูป / คน

ระยะที่ 2 การวิจัยแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบ ฯ เป็นการวิจัยแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ครั้งที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ชำนาญการ จำนวน 10 รูป / คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป / คนรวมทั้งสิ้น 20 รูป / คน

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 64 คน ส่วนมากเป็นตำแหน่งครู คิดเป็นร้อยละ 85.9 และประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี คิดเป็น ร้อยละ 50.0

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงไป คือ ด้านการนิเทศการศึกษาและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และรายด้านพบว่า

2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน รองลงไปคือการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องการจัดการเรียนการสอน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสรุปผลและรายงาน

ผลการจัดการเรียนการสอน

2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรรองลงไปคือ มีการประชุมอบรมปฏิบัติการการบริหารจัดการหลักสูตรและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการบริหารจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

2.3 ด้านวัดผล ประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมให้บุคลากรที่ผ่านการอบรมการวัดผลและประเมินผลได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่รองลงไปคือ การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงจากพฤติกรรมผลการเรียนของผู้เรียนและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการจัดทำระบบสารสนเทศการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อตรวจสอบและพัฒนา

2.4 ด้านนิเทศการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการอบรมปฏิบัติการนิเทศเพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้รองลงไปคือ มีการดำเนินการนิเทศโดยใช้กิจกรรมการนิเทศที่หลากหลายและเหมาะสมและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศ

2.5 ด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วางแผนการส่งเสริมให้ครูผู้สอนผลิตใช้อุปกรณ์การสอนให้ตรงกับจุดประสงค์เนื้อหา และกิจกรรมที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้รองลงไปคือ มอบหมายให้ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในการเก็บรวบรวม ดูแล บำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอนและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ จัดหาทรัพยากร แหล่งวิทยาการ และสถานประกอบการจากภายนอกโรงเรียนมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย

รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน คือ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านวัดผลประเมินผล 4) ด้านนิเทศการศึกษา 5. ด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี และการบริหารงานวิชาการตามหลักการบริหารงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กรการ 3) ด้านการนำ และ 4) ด้านการควบคุม

สรุปผลการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของร่างรูปแบบฯ โดยสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบองค์ประกอบสามารถนำไปเป็นรูปแบบองค์ประกอบหรือไม่ พบว่า องค์ประกอบทุกองค์ประกอบของการประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 โดยค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.78 ถึง 1 สามารถนำไปเป็นรูปแบบองค์ประกอบได้

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย

ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคายพบว่า ผู้ประเมินมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.77$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.77$, S.D. = 0.41) และด้านความเป็นไปได้

($\bar{x} = 4.77$, S.D. = 0.39) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นในประเด็นน้อยพบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกเป็นรายชื่อ

ด้านความเป็นไปได้ รูปแบบนี้นำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ($\bar{x} = 4.90$, S.D. = 0.31) รูปแบบนี้เป็นที่ยอมรับได้ ($\bar{x} = 4.85$, S.D. = 0.37) และมีความเป็นไปได้ที่สถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย จะนำระบบนี้ไปใช้ ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

ด้านความเหมาะสม รูปแบบได้ระบุงค์ประกอบ การพัฒนาของระบบได้ชัดเจน ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.22) รูปแบบนี้มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.41) และรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคายมีความเหมาะสมและนำไปปฏิบัติได้ ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงไป คือ ด้านการนิเทศการศึกษาและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจใส่ในด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาพร้อมทั้งด้านการนิเทศการศึกษาแต่ขาดการเอาใจใส่ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และรายด้านพบว่า 1) ด้านการ

จัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การจัดการกิจกรรม การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน รองลงไป คือการปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องการจัดการเรียนการสอน และข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ การสรุปผลและรายงานผลการจัดการเรียน การสอน²⁾ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ มีการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ดำเนินงาน บริหารจัดการหลักสูตรรองลงไปคือ มีการประชุมอบรม ปฏิบัติการการบริหารจัดการหลักสูตรและข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ มีการบริหารจัดการหลักสูตรให้สอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียน 3) ด้านวัดผล ประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การส่งเสริมให้บุคลากรที่ผ่านการ อบรมการวัดผลและประเมินผลได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ รองลงไปคือ การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงจาก พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ที่สุด คือ มีการจัดทำระบบสารสนเทศการวัดผลและประเมิน ผลการเรียนการสอนเพื่อตรวจสอบและพัฒนา 4) ด้าน นิเทศการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ มีการอบรมปฏิบัติ การนิเทศเพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้รองลงไปคือ มีการดำเนินการนิเทศโดยใช้กิจกรรมการนิเทศที่หลากหลาย และเหมาะสมและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการ ประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศ 5) ด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด คือ วางแผนการส่งเสริมให้ครูผู้สอน ผลิตราย วัสดุอุปกรณ์การสอนให้ตรงกับจุดประสงค์เนื้อหา และกิจกรรม ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้อย่างไปคือ มอบหมาย ให้ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ ในการเก็บรวบรวม ดูแล บำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน

และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ จัดหาทรัพยากร แหล่งวิทยากร และสถานประกอบการจากภายนอก โรงเรียนมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับงาน วิจัยของ พระมหาธรรมาธิ อินทจักร (2554) ได้วิจัย เรื่องสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี วัดอาวรุชวิกสิตาราม เขตบางพลัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพ การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และบาลี วัดอาวรุชวิกสิตารามเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีสภาพ การจัดการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ การอำนวยการและการรายงาน และอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน คือ การวางแผน การจัดหน่วยงาน การจัดตัวบุคคล การประสานงาน และงบประมาณ²⁾ ปัญหาการจัดการ ศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและ บาลี วัดอาวรุชวิกสิตารามกรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดการ ศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีปัญหายุ่งยากในระดับ น้อยทั้ง 7 ด้าน โดยเรียงตามระดับค่าเฉลี่ยจากมากไป น้อยได้แก่ การจัดตัวบุคคล การวางแผน การประสานงาน การจัดหน่วยงาน งบประมาณ การอำนวยการและ การรายงาน ตามลำดับและสอดคล้องกับนงศ์พร ดีปาละ (2558) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัด เชียงราย โรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริสมเด็จพระ เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย โรงเรียน ในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในภาพรวม 6 ด้าน มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัย รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย ควรมีนโยบายให้สถานศึกษาพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

2. จากสรุปผลการวิจัยที่ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่เชื่อมั่นได้ว่าจะมีความเหมาะสม มีประโยชน์และเป็นไปได้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งกระบวนการวิจัยในแต่ละขั้นตอนถือได้ว่าอาศัยการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมซึ่งสถานศึกษาควรนำรูปแบบจากการวิจัยไปดำเนินการปรับใช้ในการบริหารวิชาการต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ด้านการจัดการเรียนการสอนผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการสรุปผลและรายงานผลการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน

2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการให้

มีการบริหารจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

3. ด้านวัดผล ประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำระบบสารสนเทศการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อตรวจสอบและพัฒนา

4. ด้านนิเทศการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมการประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศ

5. ด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำทรัพยากร แหล่งวิทยากร และสถานประกอบการจากภายนอกโรงเรียนมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความพึงพอใจในการนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมไปใช้ในสถานศึกษาทุกระดับ และทุกขนาด

2. ควรศึกษาประสิทธิผลที่นำรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมไปใช้ในสถานศึกษาทุกระดับ และทุกขนาด

3. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่มีประสิทธิผลสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดรูปแบบใหม่ที่สร้างประสิทธิผลเพิ่มขึ้นในสถานศึกษาทุกระดับ และทุกขนาด

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์พร ตี๋ปัลละ (2558). **“การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย โรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: กศ.ม. (การบริหารการศึกษา),. บัณฑิต วิทยาลัยมหาวิทยาลัยพะเยา**
- ปัญญา ภูักดี. (2545). **การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- พระครูสังฆรักษ์สุภาพ สุธอย. (2546). **สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 9.ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย.**
- พระมหาสุข สุวีโร. (2539). **ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2546). **บทบาทสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.**
- พระสุนันท์ จันทร์ดาศรี. (2543). **ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดสุรินทร์. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**
- พระสาย แวงคำ. (2544). **ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ กลุ่มที่ 9. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**
- พระมหาธราธิป อินทจักร. (2554). **“สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี วัดอาวุธวิถิตาราม เขตบางพลัดกรุงเทพมหานคร” การค้นคว้าอิสระหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. แม่กองธรรมสนามหลวง, สำนักงาน. (2546). เรื่องสอบธรรมของสนามหลวงแผนกธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา. แม่กองบาลีสนามหลวง, สำนักงาน. (2546). เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.**
- เมธี สมักดี. (2544). **การพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาสงฆ์ ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.**
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558) **แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี พ.ศ. 2558 - 2562. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th/e-Books/PlanDhamBali.pdf>. 7 สิงหาคม 2558.**
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). **รายงานศักยภาพของคนไทยกับขีดความสามารถในการแข่งขันปี 2546. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.**
- สุภาพร มากแจ้ง และสมปอง มากแจ้ง. (2543). **การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.**
- สวัสดิ์ มีอบ และคณะ. (2542). **การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในจังหวัดกำแพงเพชร. รายงานการวิจัยการศึกษาการศาสนาและการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี 2541 กำแพงเพชร**